

ETAPE NORMALE ȘI SEMNALE DE ALARMĂ ÎN DEZVOLTAREA COPILULUI DE LA 0 LA 7 ANI

**ÎN STARE
DE BINE**
Program pentru ONG-uri
susținut de Kaufland

INIMĂ DE COPIL

ASOCIAȚIA „BUNĂ ZIUA,
COPILII DIN ROMÂNIA”

Broșura de față își propune să fie un suport pentru părinți, dar și pentru profesioniști (medici, asistenți medicali, profesioniști din domeniul sănătății mintale, terapeuți).

Informațiile prezentate vor fi un ajutor de nădejde în cunoașterea semnelor unei dezvoltări normale a copilului dar și în identificarea unor semnale de alarmă, așa numitele “red flags”, ce ar putea să atragă atenția asupra dezvoltării copilului, astfel încât familia să poată solicita și primi la timp ajutorul de specialitate de care are nevoie.

Veți găsi informații care vă vor ajuta să identificați, cât mai devreme cu putință, semnalele de îngrijorare, în funcție de ariile de dezvoltare (dezvoltare socio-emoțională, cognitivă, comunicare, abilități motorii - fine și grosiere, abilități de autoservire) care au impact asupra vieții și dezvoltării copiilor, zi de zi. Este important de reținut faptul că un singur “red flag” nu reprezintă un indicator care să ne alarmeze. Dar dacă există un cumul de semnale de alarmă, dacă aveți îngrijorări în ceea ce privește dezvoltarea armonioasă a copilului, este serios recomandat să vorbiți cu medicul de familie, medicul pediatru sau neuropsihiatru, psihologi, alți specialiști din servicii specializate în dezvoltarea copilului.

Această broșură ajută și profesioniștii să faciliteze discuțiile cu părinții, aparținătorii copiilor asupra beneficiilor intervenției timpurii, cu atât mai mult în cazul în care aceștia nu par a fi îngrijorați de semnalele de alarmă apărute în dezvoltarea copiilor.

În cazul unei întârzieri în dezvoltare, intervenția timpurie este cheia pentru a avea un copil la care se intervine pentru a fi dezvoltat la potențialul său maxim.

Intervenția timpurie - ce este și cine are nevoie de ea?

Intervenția timpurie se adresează sugariilor, copiilor mici și copiilor cu vârsta până la 7 ani (vârsta școlară) care sunt predispuși sau care manifestă riscul de a dezvolta o condiție ce poate genera o întârziere în dezvoltare sau alte nevoi speciale care le pot afecta dezvoltarea. Prin urmare, grupul țintă pentru intervenția timpurie, în majoritatea țărilor, sunt copiii cu vârste de la 0 la 7 ani.

Serviciile de intervenție timpurie sunt o modalitate eficientă de a maximiza efectele benefice ale oricărui tip de terapie. Serviciile de intervenție timpurie sunt de cele mai multe ori asigurate de echipe multidisciplinare și sunt concepute pentru a aborda o problemă sau o întârziere în una sau mai multe dintre ariile de dezvoltare, cât mai curând posibil după depistare pentru a asigura șanse de recuperare cât mai mari.

Intervenția timpurie poate începe în orice moment între naștere și vârsta de școlarizare, dar există multe motive pentru care este indicat ca aceasta să înceapă cât mai curând posibil! Intervenția timpurie poate începe chiar la câteva zile sau săptămâni după naștere.

Etapele normale de dezvoltare și semnalele de alarmă

Nou-născut

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Perioada este caracterizată prin perioade lungi de somn. Copilul se trezește atunci când trebuie să mănânce
- Mișcările mâinilor și picioarelor sunt de mică amplitudine, involuntare, necoordonate
- Menține poziția asemănătoare celei din burtica mamei
- Când este pe spate cu fața în sus, mânuțele și piciorușele le aduce către el, simetric
- Așezat pe burtică va întoarce capul pe o parte, fundulețul este în sus, genunchii sub abdomen, coatele aproape de trunchi
- Interacționează cu părintele prin mimică facială și plâns
- Are o serie de reflexe a căror verificare de către medic ajută la depistarea precoce a unor probleme potențiale
- Nu își menține singur capul când este ținut de antebraț și este ridicat din poziția așezat pe spate în poziția șezând
- Reflexul de supt: atingerea obrazului sau buzelor nou-născutului produce deschiderea gurii și mișcări ritmice de supt. Reflexul acesta este prezent de la naștere și dispare de obicei în jurul vârstei de 1 an
- Reflexul de fixare pentru supt: se atinge obrazul și răspunsul este deschiderea gurii copilului și întoarcerea către stimul, schițând în plus mișcările de supt. Și acest reflex dispare până la sfârșitul primului an de viață.
- Reflexul de apucare (de agățare: se atinge palma sau talpa cu degetul nostru și nou-născutul își flectează puternic degetele cu agățare de degetul nostru în cazul mânuțelor
- Reflexul automat de mers: nou-născutul este așezat cu piciorușele pe masă, se imprimă o mișcare asemănătoare unei căderi în față, sugarul va păși având tendința să-și redreseze poziția corpului. Sunt prezente și alte reflexe importante (exemplu reflexul Moro, Magnus și Klein) care pot fi verificate de medic.

Semnale de alarmă:

- În primele patru săptămâni de viață pot fi descoperite majoritatea malformațiilor congenitale și a defectelor genetice
- Nu toate anomaliiile genetice au manifestări clinice de la naștere, dar o mare parte din acestea pot fi descoperite prin manevre de screening și tratate, pentru a se preveni evoluția lor nefavorabilă. Disciplina medicală care se ocupă de nou-născuți se numește

neonatologie. • Reflexele arhaice dispar între 4-5 luni de viață sau mai târziu unele dintre ele, cum am menționat și anterior. Asimetria, lipsa sau răspunsul diferit de cel normal pot indica frecvent leziuni ale sistemului nervos sau o anumită afectare ce trebuie investigată.

1-3 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Bebelușul devine mai relaxat, poate face mișcări mai ample dar încă sunt asimetrice
- La 6 săptămâni, când stă pe spate, întinde brațul spre partea în care este orientat cu privirea
- La 6 săptămâni, când stă pe burtică, ridică capul pentru câteva secunde în timp ce este sprijinit pe antebraț
- La 8 săptămâni ridică capul pentru perioade mai lungi și întoarce capul după sunete când stă pe burtică
- Duce la gură obiectele pe care le prinde
- Suge bine
- Plânge mai puțin
- În continuare are nevoie de susținerea capului
- Vocalizează și zâmbește când aude voci
- Urmărește fața adultului atunci când acesta vorbește
- Începe să urmărească obiecte cu privirea
- Cu cât copilul se apropie de 3 luni, începe să aibă o poziție simetrică a mânuțelor și a picioarelor, iar când stă pe burtică reușește să își mențină capul ridicat.

Semnale de alarmă:

- Preferă să stea întins pe spate cu fața în sus și mâinile larg deschise (nu apucă jucăriile ce sunt în fața lui)
- Când stă pe burtică brațele nu sunt îndoite pentru susținerea trunchiului, atât mânuțele cât și fundulețul sunt aliniate pe lângă corp
- Nu urmărește obiectele când se mișcă în fața lui
- Nu zâmbește.
- Are dificultăți în menținerea capului câteva secunde
- Ține pumnii strânși cu mânuțele lângă corp
- Nu are contact vizual, nu urmărește cu privirea obiecte care se mișcă în raza lui vizuală
- Nu se sperie la zgomote puternice
- Nu își duce mânuțele la guriță.

4 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Copilul zâmbește spontan, în special la persoane familiare
- Îi place să se joace cu persoanele din jur și poate începe să plângă dacă jocul încetează
- Copiază anumite mișcări sau expresii ale feței adultului
- Începe să se distreze scotând sunete și vocalizând tot mai des
- Copiază sunete pe care le aude în jur
- Are tonalități diferite ale plânsului pentru foame, iritare, durere
- Arată dacă este fericit sau supărat
- Răspunde la gesturile afectuoase
- Întinde mână după jucării
- Începe să își coordoneze mâna și privirea pentru a ajunge la o jucărie pe care o vrea
- Urmărește un obiect cu privirea dintr-o parte în alta
- Urmărește cu atenție fețele celor din jur
- Recunoaște fețe și obiecte familiare de la distanță
- Își ține capul și fără susținere
- Împinge cu putere în picioare când le are pușe pe o suprafață dură
- Poate ține o jucărie zornăitoare în mână și să o agite
- Își duce mânuțele la guriță
- Uneori este capabil să se rostogolească de pe spate pe burtică
- Când este pe burtică se împinge și își înalță umerii.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Nu privește la obiecte când se mișcă
- Nu le zâmbeste persoanelor care îi zâmbesc
- Nu își poate ține, ridica capul
- Nu gângurește sau nu scoate sunete
- Nu duce lucruri la gură
- Nu se împinge în picioare când este pus vertical cu piciorușele pe o suprafață dură
- Are probleme să miște unul sau ambii ochi în toate direcțiile și să urmărească cu privirea.

6 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Copilul zâmbeste mult, vocalizează ca răspuns la atenția pe care o primește sau la sunete
- Fixează și urmărește cu privirea persoanele din câmpul său vizual
- Începe să descopere din ce în ce mai multe despre mediu, este mult mai atent, devine mai interesat de limbaj și sunete diverse
- Recunoaște fețe familiare sau chiar dacă cineva este o persoană străină, și are mimici diferite
- Îi place să se joace cu alții, în special cu părinții
- Răspunde la emoțiile celorlalți și de obicei este bucuros
- Vocalizează și gângurește (uuu. eee. aaa. uuu-eee.) alături de sau după părinte
- Răspunde cu sunete la numele lui
- Își exprimă prin sunete plăcerea sau neplăcerea
- Râde, chicotește și scâncește tare atunci când se joacă
- Începe să spună și consoane (exemplu "m", "b")
- Se uită în jur cu atenție la lucruri
- Încearcă să aducă la el lucruri la care nu ajunge cu ușurință
- Duce lucruri la gură
- Începe să miște obiecte dintr-o mână în alta
- Se rostogolește cu ușurință de pe față pe spate și invers
- Când este întins cu fața în sus ridică capul și brațele pentru a fi luat în brațe
- Când stă cu fața în jos ridică capul, trunchiul și poate sta cu mâinile perfect întinse și palmele pe sol
- Se rostogolește de pe față pe spate și invers cu ușurință
- Se ridică singur în șezut, ține spatele drept și întoarce capul pentru a se uita în jur
- Stă pe piciorușe susținut și își suportă greutatea
- Apar reflexe de protecție, la cădere (reflexul parașutei de exemplu)
- Începe să mănânce semisolid.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Nu fixează și nu urmărește cu privirea
- Nu face contact vizual
- Nu arată afecțiune pentru persoanele care îl îngrijesc
- Nu întinde mâna după jucării sau obiecte la care poate ajunge
- Are dificultăți să ducă obiectele la gură
- Nu întoarce capul după sunete
- Nu gângurește și nu râde mult
- Nu scoate sunete de tipul "ah", "eh", "oh"
- Nu își ridică capul
- Nu se rostogolește de pe spate pe burtă și înapoi
- Nu prezintă mișcări ample la nivelul mânuțelor și piciorușelor și pare rigid, cu mușchii contractați
- În timp ce stă pe spate se împinge cu capul înapoi
- Este frecvent iritat fără un motiv real
- Nu ridică fundulețul când stă pe burtă și ține mâinile contractate lângă trunchi
- Când stă pe spate și i se dă o jucărie nu o prinde cu mânuțele
- Când este ridicat în șezut lasă capul pe spate, nu îl susține, plânge
- Nu se târăște spre jucărie
- Nu are balans și echilibru, e ca o păpușă de cârpă
- La reflexul parașutei - asimetria membrelor este un semn de hemipareză

9 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Gângurește, chicotește, apar vocalize prelungite "mamamama", "babababa", țipă să atragă atenția, imită sunete, bătutul din palme
- Înțelege "Da", "Nu"
- Se târâște sau rostogolește cu ajutorul membrelor
- Se ridică singur în șezut, își ajustează singur această poziție menținând spatele drept în timp ce se joacă cu jucăriile
- Se ridică în picioare ținându-se de pat sau mobilă dar menține această poziție pentru puțin timp și cade
- Când stă în picioare și este ajutat să meargă, pune pașii alternativ (unul după celălalt)
- Merge de-a bușilea
- Se întinde cu o singură mână după jucării, le duce dintr-o mână în alta și le oferă adultului
- Arată cu degetul
- Când este hrănit încearcă el să apuce lingura
- În continuare duce la gură ce apucă
- Ține în mână o bucată de mâncare și mușcă din ea
- Urmărește o jucărie unde este ascunsă și o găsește
- Are jucării favorite
- Își menține interesul un minut întreg urmărind poze numite de către adult
- Distinge clar persoanele străine de cele familiare.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Folosește doar o parte a corpului pentru a se mișca
- Folosește doar o mână
- Nu transferă jucăriile dintr-o mână în cealaltă
- Nu se deplasează pentru a explora mediul atunci când este așezat pe podea
- Nu este interesat să interacționeze cu ceilalți și nu arată afecțiune către îngrijitorii săi
- Nu pare să recunoască fețe familiare
- Nu reacționează la propriul nume
- Nu zâmbește la alți oameni
- Nu gângurește "mama", "dada", "baba" și ca răspuns la atenția primită, nu se joacă efectiv cu adulții
- Are dificultăți în a privi într-o direcție indicată de adult
- Nu stă în șezut nici când este susținut
- Când stă în picioare are picioarele rigide, nu își balansează greutatea de pe un picior pe altul
- Nu se rostogolește
- Nu își duce mânuțele la guriță
- Nu se joacă cu propriile picioare
- Nu-și poate susține capul când stă pe burtică
- Nu se întinde către lucruri care sunt în imediata sa apropiere
- Nu râde mult și nu emite sunete de fericire
- Nu dă obiecte la cerere.

12 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Din poziția întins cu fața în sus, se ridică singur cu ușurință în șezut și poate sta așa mult timp
- Se ridică din șezut în picioare sprijinindu-se de obiecte
- Merge în lateral sprijinindu-se de obiecte
- Merge înainte/lateral când cineva îl ține de mână sau chiar poate pași singur pentru câteva momente
- Întinde mâna/piciorul pentru îmbrăcat și încălțat
- Bea singur din cană cu ajutor minim din partea unui adult
- Ține lingura singur și încearcă să o folosească pentru a mânca
- Își arată preferințele cu o singură mână iar când se joacă le folosește pe ambele
- Când are în ambele mâini câte o jucărie, le lovește una de alta
- Indică vizual de ce are nevoie și apoi așteaptă o reacție din partea adultului
- Înțelege comenzile simple însoțite de gesturi, răspunde la întrebări simple, vocalizează cu sens, face pa-pa, aplaudă, imită sunete, la cerere dă jucăria altei persoane, spune

mama/tata/papa, arată 1-2 părți ale corpului • Este timid sau nervos cu străinii • Plânge când pleacă părinții • Are persoane și lucruri favorite • Dă adultului o carte dacă vrea să audă o poveste • Joacă de-a v-ați ascunselea • Face încercări să repete cuvinte • Găsește cu ușurință obiecte ascunse • Începe să folosească corect unele obiecte (cana pentru băut, pieptănul pentru pieptănat) • Lovește doua lucruri unul de altul • Pune obiecte într-o cutie și le scoate din ea • Urm[rește indicații simple, ca de exemplu "ia jucăria".

Semnale de alarmă:

• Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste • Nu stă în șezut fără sprijin, nu ține spatele drept • Nu se joacă cu un picioruș sau ambele piciorușe (hemiplegie/diplegie/paraplegie) • Nu se deplasează de-a bușilea cu ușurință • Sta doar pe vârfuri sau nu inițiază deloc ridicarea în picioare și nu stă susținut • Stând sprijinit de un obiect de mobilier nu-și schimbă poziția corpului, iar dacă face acest lucru poate să cadă • Nu reacționează când este strigat • Nu spune "mama", "tata", nu face pa-pa, nu aplaudă, nu a învățat gestul pentru "nu" • Respinge alimente solide, preferă doar laptele • Nu prezintă atenție pentru jucării și le manevrează cu dificultate • Comunică doar prin gesturi simple (arată cu degetul, face din mână, bate din palme) • Vocalizează puțin și nu variază • Nu se uită în direcția care îi este arătată, nu arată cu degetul • Nu participă la jocuri "cucu-bau", nu pare interesat de jocuri care implică interacțiune cu ceilalți • Știe să dea semnificație pentru mai puțin de 6 cuvinte din conversațiile de zi cu zi • Nu caută obiecte pe care vede că le-ai ascuns.

15 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

• Merge singur, de obicei cu o bază largă de sprijin, brațele garantează echilibrul • Poate să se așeze în genunchi cu sau fără susținere • Urcă pe scări de-a bușilea sau coboară scările prin alunecare • Ține o cană și bea din ea • Încearcă să țină o lingură, o duce la gură și o linge • Participă mai mult la îmbrăcare • Apucarea unui obiect este bine dezvoltată la ambele mâini chiar dacă copilul manifestă preferință în folosirea unei anumite mâini • Apucă creionul cu toată palma • Poate folosi cuburi, construiește un turn din două cuburi după demonstrație, imită prin mângăleli pe hârtie • Înțelege instrucțiuni simple • Arată către persoanele care îi sunt familiare, animale sau jucării atunci când i se cere • Emite sunete care se apropie tot mai mult de un limbaj definit • Spune câteva cuvinte care pot fi recunoscute (pronunția poate fi în continuare neclară) și înțelege tot mai multe • Mestecă bine • Are nevoie de supraveghere constant pentru a fi protejat împotriva pericolelor datorate explorării tot mai intense a mediului înconjurător • Duce tot mai puțin obiectele la gură • Explorează proprietățile și posibilitățile oferite de către diferite jucării și obiecte • Se implică în jocuri funcționale și de tip acțiune-reacție.

Semnale de alarmă:

• Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste • Nu poate sta în picioare • Merge încă doar târâș • Nu interacționează suficient cu adulții sau persoanele familiare, nu

caută aprobare, nu cooperează (preferă activitățile repetitive) • Nu arată cu degetul • Doar găngurește, încă nu spune cuvinte simple ca "mama" și "tata" • Nu învață gesturi simple ca "pa-pa" și să dea din cap în semn de "nu" sau "da" • Apucă cu dificultate jucăriile și nu îi pot reține un timp mai lung atenția • Nu se hrănește singur cu degetele sau nu-și ține singur biberonul, lingura • Își pierde brusc din achiziții.

18 luni

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Merge singur • Cu susținere urcă trepte și le coboară, singur le coboară din patrupedie, prin alunecare • Se lasă pe vine pentru a ridica o jucărie • Aleargă pe distanțe mici • Se urcă cu fața într-un scaun pentru adulți, apoi se întoarce pentru a sta • Împinge sau trage jucării în timp ce merge • Imită activități zilnice simple (de exemplu, hrănește păpușa, mătură podeaua) • Participă la îmbrăcat și dezbrăcat, își dă jos pantofii, șosetele și căciula sau pălăriuța dar nu este capabil în majoritatea timpului să le pună la loc • Ține lingura și duce mâncarea la gură • Ține cana cu ambele mâini și bea fără să verse prea mult din conținut • Poate apuca unele obiecte cu doua degete • Creionul îl ține acum cu toată mâna din partea de mijloc sau de sus • Într-o carte întoarce câteva pagini odată • Folosește mai ales o anumită mână • Poate construi un turn din 3 cuburi prin imitație • Pune și scoate obiecte dintr-o cutie, făcând oarecum diferență între diverse mărimi • Știe utilitatea unor obiecte ca telefon, pieptăn, lingură • Se comportă cu păpuși și ursuleți ca și cum ar fi copii mici • Își amintește locul diverselor obiecte • Îi place să i se citească • Înțelege verbe simple, precum "a mânca", "nani", "facem baie" fără să fie nevoie de gesturi • Arată părți simple ale corpului • Explorează energic mediul înconjurător dar cu părinții alături • Arată afecțiune persoanelor familiare • Se agață de părinți în situații neobișnuite • Se joacă singur dar îi place să fie în preajma unui adult cunoscut sau a unui frate mai mare • Schimbă jucării cu ceilalți copii • Spune câteva cuvinte • Spune "nu" și mișcă capul în acord cu asta • Se manifestă coleric când este frustrat • Începe să anunțe nevoile fiziologice urgente.

Semnne de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste • Nu arată cu degetul lucruri celor din jur • Nu poate merge singur • Nu se deplasează pe distanțe lungi • Echilibru deficitar, cade frecvent • Se deplasează doar pe vârfurile degetelor • Nu răspunde când este strigat • Nu prezintă interes pentru jucării și le manevrează cu dificultate • Nu știe la ce folosesc anumite obiecte foarte familiare • Nu desenează, nu întoarce paginile unei cărți • Nu poate arunca o minge • Nu copiază alte persoane în gesturi și acțiuni • Nu are cel puțin 6 cuvinte pe care să le folosească • Nu învață cuvinte noi • Nu bagă de seamă sau nu îl deranjează când pleacă de lângă el sau se întoarce părintele sau o persoană de referință • Nu prezintă interes pentru a se juca cu alți copii • Nu poate urma instrucțiuni simple • Își pierde brusc din achiziții.

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Îi copiază pe ceilalți, în special pe adulți și pe copiii mai mari
- Se bucură în mod evident când este împreună cu alți copii
- Arată din ce în ce mai multă independență
- Se joacă de cele mai multe ori singur dar începe să includă în anumite jocuri și alți copii (ex. de-a v-ați ascunselea)
- Poate arăta spre lucruri sau imagini când le pronunți numele
- Cunoaște numele persoanelor familiare și părți ale corpului
- Spune propoziții cu 2-4 cuvinte
- Urmărește conversații simple
- Repetă cuvinte auzite în conversație
- Urmează instrucțiuni în 2 pași ("pune lucrurile la baie")
- Găsește lucruri chiar dacă sunt ascunse sub 2-3 cuverturi
- Începe să sorteze obiecte pe formă și culoare
- Întoarce paginile la o carte singur
- Cu creionul poate imita linii verticale
- Construiește turnuri de șase sau șapte cuburi
- Înțelege două comenzi legate una de cealaltă (de ex. la-ți ursulețul și pune-l în sacoașă)
- Se angajează în roluri simple sau activități similare realității
- Se manifestă coleric când este frustrat
- Imită activitățile domestice
- Are încă o înțelegere limitată a pericolilor din locuință
- Are încă capacitate limitată privind jocul cu jucării cu adulții, caută acțiunile cu satisfacție imediată
- Poate cere să bea sau să mănânce, să verbalizeze nevoia de toaletă, dar este încă dependent de adulți
- Aleargă, se oprește și reîncepe ușor și poate evita obstacolele
- Se ghemuiește și se ridică fără a se ajuta de mâini
- Scări: le urcă și le coboară, ținându-se de balustradă
- Aruncă mingea
- Încearcă să o lovească cu piciorul
- Se cațără pe mobilier și se dă jos fără ajutor
- Se hrănește în mod eficient singur cu lingura.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Nu folosește fraze de 2 cuvinte (ex. "beau lapte")
- Nu știe cum să folosească obiecte comune cum sunt periuța de dinți, telefon, furculița, săpunul
- Nu copiază acțiuni sau cuvinte ale adulților
- Nu urmărește instrucțiuni simple
- Nu merge bine nesuștinut
- Pierde achiziții avute anterior.

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Fuge și se cațără cu ușurință
- Pe scări: urcă sigur pe el, coboară ținându-se de bară, punând amândouă picioarele pe o treaptă
- Poate sări cu două picioare alăturate
- Poate sta în vârful picioarelor dacă i se arată cum
- Aruncă mingea de la nivelul corpului
- Poate da ușor cu piciorul în minge
- Folosește jocuri în care înțelege rolul obiectelor (ex. pune păpușa în pat, imită mersul unei mașini)
- Folosește cu îndemânare lingura pentru a mânca și folosește eventual și o furculiță
- Își poate da în jos pantalonii, dar rareori este capabil să îi schimbe singur
- Apucă cu mâna preferată obiecte, e îmbunătățită prinderea între trei degete
- Face turn din șase - șapte cuburi
- Inserează forme rotunde, triunghiulare și pătrate într-un incastru
- Imită linii orizontale și circulare
- Îi fac plăcere poveștile simple din cărțile cu poze
- Folosește peste 200 de cuvinte pe care le poți recunoaște
- Vorbește,

nu foarte coerent, dar de înțeles, folosind fraze de 2-3 cuvinte • Face comentarii asupra unor obiecte, evenimente, acțiuni • Jocuri de rol mai frecvente, mai susținute, imită activității comune folosind materiale/ obiecte substitutive • Uneori poate să aibă noaptea controlul asupra urinării dar acest lucru e extrem de variabil de la noaptea la noaptea.

Semnale de alarmă:

• Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste • Nu poate sta într-un picior • Are dificultăți cu scările și adesea eșuează • Acordă puțin interes altor copii • Nu are noțiuni și nu exprimă deloc nevoia de toaletă • Nu prezintă contact vizual • Nu prezintă interes pentru jucării și activități • Nu se joacă cu alți copii • Nu construiește un turn din mai multe cuburi • Prezintă mișcări repetitive • Lipsa de răspuns la zâmbetul unui părinte sau a unei expresii faciale • Nu poate ține creionul în mână • Nu poate sări, nu poate urca scări • Tulburări de mers, cade frecvent • Dificultăți ale limbajului, comunicării, atenției, concentrării, gândirii, memorie de scurtă durată • Nu mănâncă cu lingura sau furculița, mai degrabă așteaptă să fie hrănit • Are sensibilitate la texturi • Foarte selectiv alimentar • Tinde să nu folosească jucăriile în scopul lor ci mai degrabă le aruncă, le trânteste, le lovește, învârte roțile mașinilor, jocul este atipic • Prezintă stereotipii: se învârte pe loc, aleargă fără scop, tinde să alinieze jucăriile • Prezintă agitație extremă.

3 ani

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

• Copiază adulții și prietenii • Arată afecțiune pentru prieteni spontan • Poate juca jocuri în care își așteaptă rândul • Arată îngrijorare pentru un prieten care plânge • Înțelege ideea de al meu, al tău, al ei • Poate manifesta o gamă variată de emoții • Se separă cu ușurință de părinți • S-ar putea să fie supărat de schimbări în rutina sa • Se îmbracă și se dezbracă singur • Urmează instrucțiuni care au 2-3 pași • Poate să numească lucrurile familiare din jurul său • Înțelege ce înseamnă "pe", "în", "sub" • Își poate spune prenumele, vârsta și sexul • Știe numele cel puțin al unui prieten • Folosește "eu", "al meu", "noi", "tu" și pluralul unor cuvinte simple - căței, pisici • Vorbește de cele mai multe ori suficient de bine încât un străin să îl înțeleagă • Când vorbește poate folosi chiar și 2-3 propoziții simple • Poate folosi jucării cu butoane sau părți separate • Se alătură jocului altor copii și a învățat să împartă jucăriile cu alți copii • Face puzzle-uri cu 3 sau 4 piese • Creionul poate fi ținut bine în mână preferată, între primele două degete și degetul mare • Însiră mărgelile cu găuri mari pe un șiret • Înțelege ce înseamnă "doi" • Copiază cu creionul sau un pix un cerc • Desenează o persoană cu cap și de obicei, una sau două alte părți ale corpului • Dă paginile unei cărți una câte una • Construiește turnuri cu mai mult de 6 blocuri de plastic prin imitație • Deschide ușa folosind mânerul • Se cațără cu ușurință • Aleargă fără probleme • Pedalează un triciclu și poate face cercuri largi în mers • Urcă și coboară scări folosind picior după picior • Poate sta și merge pe vârfuri • Poate arunca mingea cu mâinile ridicate deasupra, poate prinde o minge mare între mâinile întinse, poate lovi mingea cu piciorul, cu forța • Își spală mâinile dar are nevoie de supraveghere pentru ștergere • Își trage pantalonii în sus

și în jos dar are nevoie de ajutor la închiderea lor ● Poate să nu facă noaptea în pat dar acest lucru e extrem de variabil de la noaptea la noaptea.

Semnale de alarmă:

● Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste ● Nu dă cu piciorul într-o minge ● Nu reușește să se cațere ● Nu prezintă coordonare în alergare ● Nu sare pe ambele picioare ● Nu construiește un turn din cuburi ● Nu construiește un puzzle din 3-4 piese ● Nu merge înapoi ● Nu merge cu un picior în fața celuilalt ● Nu merge pe călcâi ● Nu urcă și coboară scările fără ajutor ● Nu taie cu foarfeca ● Nu ține creionul în mână pentru a desena ● Nu mănâncă singur ● Salivează excesiv sau are limbaj foarte neclar chiar și pentru persoanele familiare ● Sau limbajul este absent ● Nu se descurcă cu jucării simple ca puzzle-uri sau jucării cu mânere ● Nu înțelege instrucțiuni simple ● Nu vorbește în propoziții ● Nu are contact vizual ● Nu participă la jocuri de rol (nu se joacă de-a mama, tata, etc) ● Nu este interesat să se joace cu alți copii sau cu jucării ● Are dificultăți în a recunoaște emoțiile, atât la cei din jur cât și la sine ● Își pierde din achiziții brusc.

4 ani

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

● Merge sau aleargă singur sus și jos pe scări, punând câte un picior pe fiecare treaptă ● Se cațără ● Poate sta, merge și alerga pe vârfuri ● Stă într-un picior pentru cel puțin 2 secunde ● Are abilități îmbunătățite în jocurile cu mingea: aruncă, prinde, de cele mai multe ori ● Toarnă, taie și își amestecă singur mâncare ● Se spală și își usucă mâinile singur ● Poate numi anumite culori și numere ● Înțelege ideea din spatele numărului ● Începe să înțeleagă noțiunea de timp ● Își amintește părți dintr-o poveste ● Înțelege ideea de "la fel" și "diferit" ● Desenează o persoană cu 2-4 părți ale corpului ● Poate folosi un foarfece ● Începe să copieze unele litere mari ● Poate spune cum crede că se termină o poveste ● Se bucură să facă lucruri noi ● Se joacă de-a mama și tata ● Este din ce în ce mai creativ la jocuri ● Îi place mai mult să se joace cu alți copii decât singur ● Cooperează bine cu alți copii ● Vorbește despre ce îi place și ce îl interesează ● Cunoaște câteva reguli simple de gramatică, folosește corect "el" și "ea" ● Poate recita poezii scurte ● Spune povești ● Își știe și numele și prenumele ● Se poate spăla pe dinți ● Se poate dezbrăca și îmbrăca (fără funde, șireturi, nasturi) ● Creionul: apucă prin pensă cu trei degete având un bun control ● Turn din zece sau mai multe cuburi ● Poate copia linii încrucișate ● Imită mișcarea de desfacere în evantai a mâinii și poate aduce degetul mare în opoziție cu fiecare deget pe rând (atât la mâna dreaptă cât și la mâna stângă) ● Folosește cele mai multe sunete, dar poate încă distorsiona mai multe sunete dificile ● Persoanele străine sunt capabile să înțeleagă cele mai multe lucruri pe care copilul le spune ● Îi place să vorbească ● Exprimă idei și sentimente ● Înțelege ce înseamnă să împartă și să își aștepte rândul ● În general mai independent și cu o manifestare puternică a propriei voințe.

Semnale de alarmă:

● Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste ● Nu coboară scările alternând picioarele ● Nu poate sări într-un picior ● Tonus muscular scăzut ● Motricitatea grosieră slab dezvoltată

-coordonarea mișcărilor corpului, echilibru postural, capacitatea de deplasare insuficient exploatare ● Motricitatea fină slab dezvoltată, coordonarea ochi-mâna puțin dezvoltată ● Nu există dorința de a fi independent în a mânca, a se îmbraca, spala ● Execută cu greu un joc prin imitație ● Nu poate repovesti povestea favorită ● Nu mâzgălește ● Nu arată interes pentru jocuri interactive sau jocuri în care se prefacă că este un personaj din desene animate, etc. ● Ignoră alți copii sau nu răspunde unor oameni din afară familiei ● Are rezistențe la îmbrăcat, dormit și a folosi toaleta, încă poartă pampers ● Are probleme în a înțelege "la fel" și "diferit" ● Nu folosește "eu" și "tu" în mod corect ● Limbaj dificil de înțeles ● Nu poate urma trei comenzi nelegate între ele (Pune-ți geanta pe scaun, spală-te pe mâini și vino la masă) ● Pierde achiziții pe care le avea înainte.

5 ani

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Aleargă cu ușurință ● Este activ și are abilități bune pentru cățărare, pentru a se târî, etc.
- Sare de pe un picior pe altul ● Merge cu ușurință pe o linie dreaptă îngustă ● Poate sta într-un picior pe piciorul drept sau stâng pentru 8 - 10 secunde ● Poate sări într-un picior, pe fiecare picior, câte 2 - 3 metri ● Se poate da singur în leagăn ● Joacă mai multe jocuri cu mingea cu o agilitate destul de mare ● Poate folosi cuțitul și furculița eficient ● Își spală și își șterge fața și mâinile ● Se dezbracă și se îmbracă singur ● Construiește mai multe modele cu cuburi după model ● Copiază mai multe litere și poate scrie spontan câteva litere ● Desenează oameni cu cel puțin 6 părți ale corpului ● Poate tăia/ colora un

pătrat, un triunghi • Vorbește foarte clar • Înțelege noțiunile de primul, al doilea • Poate spune o poveste folosind propoziții întregi • Propozițiile pot avea 8 sau mai multe cuvinte o propoziție • Se angajează în conversații • Folosește viitorul în propoziții • Poate dezvolta propriile reguli pentru un joc • Comportament general mai sensibil, controlat și independent • Se joacă imaginativ, folosind miniaturi pentru a compune diverse scene • Își spune numele și adresa • Planifică și construiește în casă și în afara casei • Își alege prietenii • Înțelege nevoia de reguli și fair play • Atent și protectiv cu copiii mai mici ca el, își consolează prietenii • Poate face distincția între realitate și fantezie.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achizițiile normale acestei vârste
- Nu știe să exprime o gamă largă de emoții
- Manifestă comportamente extreme (agresivitate, tristețe sau timiditate extremă)
- Este retras și inactiv
- Este cu ușurință distras, nu își poate focaliza atenția mai mult de 5 minute
- Nu răspunde celor din jur sau răspunde doar superficial
- Nu face diferența între realitate și ficțiune
- Are foarte puține activități și jocuri pe care le practică
- Nu își poate spune numele complet
- Nu folosește corect pluralul și timpul trecut al verbelor
- Nu vorbește despre activități sau experiențe zilnice
- Nu se spală singur pe dinți, nu își spală și usucă singur mâinile, nu se îmbracă sau dezbracă ușor fără ajutor
- Nu prezintă interes în a se juca cu alți copii
- Nu înțelege sarcinile, poate înțelege doar prin imitație
- Prezintă diverse frici
- Memorie de scurtă durată
- Dificultăți de scris
- Are abilități reduse de joc
- Nu poate răspunde unor întrebări simple
- Nu desenează figuri mai complexe.

6 ani

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Poate merge pe o bicicletă cu 2 roți
- Dobândește abilități de a sări cu coarda
- Se poate lega la șireturi
- Se îmbracă și se dezbracă singur, inclusiv nasturii
- Preferință clară pentru folosirea unei anumite mâini pentru anumite activități (desenat, scris)
- Prinde o minge
- Copiază pătrate și triunghiuri
- Folosește degetele pentru a scrie și desena mai degrabă decât întreaga mână
- Învăță să scrie între două linii
- Dezvoltare rapidă a abilităților mentale și educative: arată interes la citit, recunoaște semne și sunete ale literelor alfabetului, învață cuvinte de legătură (cuvinte frecvente cum sunt la, și, în), începe să silabisească cuvinte și să citească cărți simple, poate număra cel puțin până la 10, învață să distingă stânga de dreapta, înțelege conceptul zilelor săptămânii
- Are mai multă independență
- Noțiuni mai puternice de bine și rău. Regulile sau sentimentele proprii, ale celorlalți, capătă mai mult sens
- Crește înțelegerea față de locul din lume unde se afla el
- Jocurile sunt pline de fantezie
- Dă mai multă atenție prieteniei, în special cu copii de același sex și muncii în echipă
- Se integrează și se joacă într-un grup, dar ar vrea să fie primul, să câștige
- Are o abilitate crescută de a descrie experiențe și să vorbească despre gânduri și sentimente
- Își dorește să învețe și să le facă o plăcere celorlalți
- Face schimbări mai ușoare de la o activitate la alta, este mai capabil să pună ceva deoparte pentru a finaliza mai târziu.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Nu prezintă interes în a se juca cu alții copii
- Nu înțelege sarcinile, poate înțelege doar prin imitație sau le îndeplinește cu dificultate
- Nu comunică bine și nu dorește sau nu poate să facă acest lucru nici când este rugat
- Nu este independent în activitățile personale
- Dificultăți de mers sau la alergare
- Prezintă diverse frici intense: frică de înălțime, de a merge pe bicicletă, frică de a încerca lucruri noi
- Memorie de scurtă durată
- Nu creează scenete cu personajele favorite
- Dificultăți de scris
- Rigiditate sau laxitate musculară
- Poate mânca prea puțin sau prea mult
- Nu știe alfabetul sau să numere până la 10
- Dificultăți de concentrare și/ sau memorare
- Motricitate fină insuficient dezvoltată.

7 ani

Ce fac majoritatea copiilor la această vârstă:

- Copilul devine independent în toate aspectele privind propria îngrijire
- Este capabil să își mențină echilibrul pe o placă de echilibru, timp de câteva secunde
- Dobândește abilități pentru a manipula o minge de dimensiuni mici (și începe să o prindă cu o mână)
- Este capabil să taie forme neregulate, să pună lipici pe ele în cantitate potrivită
- Știe care sunt stânga și respectiv dreapta
- Desenează o persoană cu 12 părți ale corpului
- Își scrie numele cu creionul
- Folosește foarfece în siguranță
- Gradual poate face literele mai mici, mai bine spațiate
- Poate citi o carte simplă
- Poate silabisii din ce în ce mai multe cuvinte complexe
- Este capabil să scrie o povestire simplă, începe să înțeleagă când trebuie să pună litere mari și unele semne de punctuație
- Are multă imaginație
- Adună și scade în probleme simple, numără până la 100 și poate număra din 10 în 10, din 5 în 5 și din 2 în 2
- Capacitatea de menținere a atenției crește
- Are o dorință mai mare de a-și asuma mai multe responsabilități în casă
- Înțelege noțiunile de secunde, minute, ore, luni, anotimpuri, și uneori de ani
- Începe să exprime o preferință pentru un stil de învățare. Unor copii le place să învețe prin activități practice, cu mâinile, experimente cu obiecte și culori. Altora le place să lucreze independent într-un loc liniștit
- Devine mai conștient și sensibil la sentimentele celorlalți, empatic
- Depășește anumite frici pe care le avea anterior dar poate rămâne înspăimântat de necunoscut (ex. mersul la o școală nouă) sau de părerea altora despre el
- Se împrietenește cu alți copii, de obicei mai ușor cu cei de același gen
- Se poate juca în grupuri mai mari dar are nevoie și de timp singur
- Tinde să vorbească mult în situații în care se simte confortabil
- Pronunță corect cuvintele de cele mai multe ori
- Începe să citească mai bine dar vocalele pot să îi mai creeze deseori dificultăți
- Încă mai are greutăți cu silabisirea, mai ales la cuvinte mai complexe
- Se coordonează mai bine în activități care folosesc mușchii mari, de exemplu cățărare sau înot.

Semnale de alarmă:

- Îi lipsesc achiziții normale acestei vârste
- Nu prezintă interes în a se juca cu alți copii, nu arată empatie
- Nu înțelege sarcinile, poate înțelege doar prin imitație și își concentrează greu atenția
- Nu este independent în activitățile personale
- Dificultăți

de mers sau la alergare • Memorie de scurtă durată • Nu comunică fluent și nu dorește, nu poate să facă acest lucru nici când este rugat • Nu creează scenete cu personajele favorite • Dificultăți de scris • Nu recunoaște litere, nu poate să numere până la 100 • Dificultăți de concentrare, memorare • Motricitate fină insuficient dezvoltată.

Semnale de alarmă la orice vârstă:

• Copilul își pierde brusc din achiziții la orice vârstă (nu mai vorbește, prezintă vocabular mai redus, nu mai face lucruri pe care părea că le face bine, pierde contactul vizual, pierde forța musculară, devine apatic, devine mai agitat, își pierde concentrarea, etc) • Lipsa de răspuns la sunete sau stimuli vizuali, auditivi • Interacțiuni scăzute cu adulții sau alți copii, sau contact vizual scăzut ori absent • Diferențe între forța pe care o are pe părțile corpului (mâna dreaptă poate avea mai multă forță decât stânga, sau invers, etc) • Pare moale, sau dimpotrivă, încordat și acest lucru are impact mare asupra dezvoltării și funcționării zilnice.

Atunci când părinții/apartinătorii tind să-și facă griji și să-și pună întrebări dacă dezvoltarea copilului este una normală sau nu, este indicat să apeleze întotdeauna și imediat la sfatul unui specialist.

Materialul a fost realizat folosind informații din surse publice cu informații specializate în domeniu. Menționăm în mod special: www.mottchildren.org, www.cdc.gov, Manual bune practici în intervenția timpurie – Fundația Inimă de Copil.

Fundația Inimă de Copil

Inimă de Copil este o organizație neguvernamentală care asigură servicii sociale pentru copii și familii în dificultate, copiii și tinerii cu dizabilități. Inimă de Copil luptă de 25 de ani să ofere în zona de sud-est a României, prin educație și integrare, o șansă la un viitor mai bun copiilor și tinerilor vulnerabili. Visăm la o Românie în care, în mod firesc, oamenii fac bine celor din jurul lor aflați temporar în dificultate. www.inimadecopil.ro

Centrul de recuperare al Fundației Inimă de Copil se află în Galați și oferă servicii pentru copiii cu vârste 0-12 ani, cu dizabilități sau întârzieri în dezvoltare. Servicii oferite în cadrul centrului: evaluare a nivelului de dezvoltare, recuperare psihopedagogică, terapie ocupațională și stimulare senzorială, terapie cognitiv-comportamentală, kinetoterapie și gimnastică medicală, grupuri de suport pentru părinți, socializare pentru copii, informare și relații cu comunitatea.

Contact: www.inimadecopil.ro, office@inimadecopil.ro, tel: 0336408914 / 0730592482

„Căsuța cu Jocuri pentru copii cu Autism” al Asociației Bună ziua, copii din România este un centru de zi care se adresează copiilor cu vârsta cuprinsă între 2-12 ani cu tulburări din spectru autist și tulburări de limbaj, a cărui misiune este de a susține copiii și familiile acestora în procesul de recuperare și abilitare prin programe de terapie specializată, acompaniere, programe de suport și consiliere. Echipa de specialiști (psihologi și terapeuți) oferă terapii combinate ABA, TEACCH, PECS, terapie comportamentală, terapie psihomotrică, formarea și dezvoltarea autonomiei personale, stimulare senzorială și psiho-motrică, terapie logopedică, terapii recreative de grup. De asemenea, venim în sprijinul părinților prin activități individuale și de grup de consiliere și informare.

Contact: www.bunaziuacopii.ro, contact@bunaziuacopii.ro, tel: 0787 438 786

Material realizat în cadrul proiectului ”Emoții, culoare, senzații, echilibru și ubuntu pentru copiii cu dizabilități” derulat de Fundația Inimă de Copil, în parteneriat cu Asociația Bună Ziua, Copii din România și finanțat prin programul „În Stare de Bine”, susținut de Kaufland România și implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile.

Editare material: Fundația Inimă de Copil. Publicare: februarie 2022.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a programului ”În Stare de Bine”.

www.instaredebine.ro #InStareDeBine #implicareafacediferenta #kaufland #fdsc

Proiect finanțat în cadrul programului
În Stare de Bine, susținut de:

Implementat de:

Fundația pentru
Dezvoltarea
Societății
Civile